

**PLAN
DEINSTITUCIONALIZACIJE,
TRANSFORMACIJE TE
PREVENCIJE
INSTITUCIONALIZACIJE
2018.-2020. GODINA**

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Zagreb, prosinac 2018.

Sadržaj

1. SAŽETAK	3
2. UVOD	4
1. OPĆE SMJERNICE I PRIORITETI DEINSTITUCIONALIZACIJE I TRANSFORMACIJE TE PREVENCIJE INSTITUCIONALIZACIJE	7
1.1. Opis sustava socijalne skrbi	7
1.2. Socijalno planiranje, mreža potreba i mreža pružatelja usluga	7
1.3. Prioriteti	8
1.3.1. Prioriteti za provedbu procesa deinstitutionalizacije i transformacije te prevencije institucionalizacije za djecu (djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djeca i mladež s problemima u ponašanju i djeca s teškoćam u razvoju)	8
1.3.2. Prioriteti za provedbu procesa deinstitutionalizacije i transformacije te prevencije institucionalizacije za odrasle osobe s invaliditetom	9
1.3.3. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za starije osobe	10
1.3.4. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za žrtve obiteljskog nasilja	10
1.3.5. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za žrtve trgovanja ljudima	10
1.3.6. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za osobe s problemima ovisnosti	11
1.3.7. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za beskućnike	11
2. ANALIZA PLANA DEINSTITUCIONALIZACIJE I TRANSFORMACIJE PREMA KORISNIČKIM SKUPINAMA	13
2.1. Djeca i mlađe punoljetne osobe bez odgovarajuće roditeljske skrbi	13
2.2. Djeca i mlađe punoljetne osobe s problemima u ponašanju	15
2.3. Djeca s teškoćama u razvoju	17
2.4. Odrasle osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjem	19
2.5. Osobe s mentalnim oštećenjem	20
3. NOVI IZAZOVI	21
3.1. Žrtve obiteljskog nasilja	21
3.2. Žrtve trgovanja ljudima	22
3.3. Osobe s problemima ovisnosti	23
3.4. Beskućnici	25

3.5. Skrb za starije osobe	25
3.6. Centri za socijalnu skrb	26
4. MJERE I AKTIVNOSTI	29

1. SAŽETAK

Proces deinstitucionalizacije s kojim se započelo devedesetih godina prošlog stoljeća rezultirao je provedbom niza aktivnosti koje su uključivale izmjene zakonodavnog okvira u svrhu razvoja širokog spektra usluga, a u konačnici i donošenjem Plana transformacije i deinstitucionalizacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi 2011.-2016. (2018.). Planom su bili određeni ciljevi, kao i daljnje aktivnosti na tom području sa svrhom smanjenja ulaska u institucije i povećanja izlaska iz institucija u nove oblike skrbi.

Zadržavajući opredjeljenje prema deinstitucionalizaciji i transformaciji radi daljeg unapređenja kvalitete života korisnika, ocijenilo se potrebnim izraditi novi Plan transformacije i deinstitucionalizacije, te prevencije institucionalizacije, kao nadogradnju postojećem. Svrha je novog plana nastavak procesa deinstitucionalizacije i transformacije za korisničke skupine koje su već započele s procesom, kao i širenje procesa na druge korisničke skupine radi osiguravanja regionalne ravnomjernosti i dostupnosti usluga s konačnim ciljem socijalnog uključivanja.

Plan se odnosi na sve korisničke skupine kojima se pružaju socijalne usluge. Podijeljen je na dvije zasebne i međusobno povezane cjeline koje obuhvaćaju kratki prikaz postojećeg stanja i program mjera i aktivnosti. Poglavlja u okviru analize plana i mjera i aktivnosti razvrstana su prema područjima značajnim za odvijanje ovih procesa.

2. UVOD

S procesom deinstitutionalizacije započelo se kasnih devedesetih godina, s ciljem promjene u omjeru između institucijske i izvaninstitucijske skrbi u korist izvaninstitucije. Radi se o dugotrajnom i složenom procesu koji ne znači samo "deinstitutionalizirati" osobu u doslovnom smislu te riječi, već osigurati sve pretpostavke potrebne za njezino uključivanje u život lokalne zajednice (razvoj usluga u zajednici, dostupnost zdravstvenih usluga i usluga školovanja, mogućnost zapošljavanja, promjena stavova stručne i opće javnosti, međusobna suradnja državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, stručnih i znanstvenih institucija, organizacija civilnog društva i dr.). Sam je proces intenziviran tijekom pretpristupnih aktivnosti, te ga je valjalo uskladiti s nizom preporuka i dokumenata Europske unije.

Od brojnih aktivnosti koje su uključivale izmjene zakonodavnog okvira do razvoja širokog spektra usluga, u konačnici je izrađen i donijet i Plan transformacije i deinstitutionalizacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi 2011.-2016. (2018.) (u daljnjem tekstu: Plan iz 2010.) kojim su jasno definirani ciljevi, kao i daljnje aktivnosti na tom području.

„Svrha je smanjiti ulazak u institucije i povećati izlazak iz institucija u nove oblike skrbi, posebno stimulirajući obiteljsku reintegraciju (uz garanciju jedne ili više usluga podrške obitelji u lokalnoj zajednici), što je trebalo biti usklađeno s prioritetima razvoja mreže usluga na lokalnoj razini vodeći pritom računa o regionalnoj ravnomjernosti.

Planom su određeni ciljevi za sljedeće korisničke skupine: djecu i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djecu i mladež s poremećajima u ponašanju, djecu s teškoćama u razvoju, odrasle osobe s invaliditetom, te psihički bolesne odrasle osobe.

Ciljevi su sljedeći:

- *Do 2016. godine promijeniti omjer institucijske i izvaninstitucijske skrbi na 20% korisnika u institucijskim oblicima skrbi i 80% korisnika u izvaninstitucijskim oblicima smještaja za djecu i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, u skladu s nacionalnim strateškim ciljevima skrbi o djeci i mladima.*
- *Deinstitutionalizirati 40% djece i mladeži s problemima u ponašanju smještenih u domovima temeljem Zakona o socijalnoj skrbi u izvaninstitucijske oblike smještaja, uz odgovarajuću edukaciju i superviziju tih pružatelja usluga; procjenu dostupnosti potrebnih usluga u zajednici, te osiguranje odgovarajućih izvaninstitucijskih usluga.*
- *Smanjiti ukupni broj djece s teškoćama u razvoju na smještaju za 40% do 2016. godine, prvenstveno djece koja pohađaju osnovnu školu, u suradnji s ministarstvom nadležnim za obrazovanje.*
- *Smanjiti ukupni broj odraslih osoba s invaliditetom na smještaju u domovima i drugim pravnim osobama koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi za 30% do 2016. godine, iz skupina lakših oštećenja koji ne zahtijevaju intenzivnu skrb u instituciji.*
- *Smanjiti broj korisnika stalnog smještaja u domovima za psihički bolesne odrasle osobe za 20% do 2018. godine, prvenstveno onih koji ne zahtijevaju intenzivnu skrb u instituciji.*
- *Razviti izvaninstitucijske oblike smještaja i izvaninstitucijske usluge razmjerno smanjenju ukupnog broja korisnika na smještaju za sve korisničke skupine.“*

Temeljem Plana 2014. godine donijet je Operativni plan za dvogodišnje razdoblje kojim su razrađene aktivnosti u području deinstitucionalizacije i transformacije za 32 državna doma socijalne skrbi.

Sustav socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj kontinuirano obilježavaju promjene i pomaci prema aktivnoj socijalnoj državi, što prvenstveno uključuje pomoć i zaštitu ranjivih članova zajednice, partnerstvom svih pružatelja socijalnih usluga. Uslijed gospodarskih i društvenih promjena, koje su uvjetovane i pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji, javila se potreba za osiguravanjem novih mjera i programa za pojedince, obitelji i ranjive skupine s ciljem unapređenja kvalitete života, borbe protiv socijalne isključenosti i diskriminacije, te jačanja socijalne kohezije. Tako se ukazala potreba i za poduzimanjem novih mjera koje uključuju prevenciju, promicanje promjena, te pomoć i potporu i žrtvama obiteljskog nasilja, žrtvama trgovanja ljudima, osobama s problemima ovisnosti, starijim osobama, beskućnicima i drugim socijalno osjetljivim skupinama.

Novim je planom za razdoblje od 2018. do 2020 predviđeno intenziviranje procesa transformacije i deinstitucionalizacije, te prevencije institucionalizacije; osiguravanje šireg obuhvata socijalnih usluga i razvoja novih usluga u skladu s planiranim prioritetima na lokalnoj razini u svrhu regionalno ravnomjernog pružanja usluga i osiguravanja dostupnosti usluga u zajednici. Pritom je ključna kvalitetna koordinacija i usklađivanje procesa na nacionalnoj i regionalnoj razini te koordinacija i usklađivanje procesa razvoja mreže usluga svih pružatelja usluga.

Ovaj se plan naslanja na niz međunarodnih i nacionalnih strateških dokumenata: Europa 2020 - Strategija za pametan, održiv i uključiv rast iz 2010., Europska povelja o lokalnoj samoupravi, obveza preuzetih Europskom socijalnom poveljom, Zajedničke europske smjernice za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici (Europska stručna skupina za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za život u zajednici, 2011.), Opća deklaracija o pravima čovjeka (UN), Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta i Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djeteta u oružane sukobe, Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji i Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi, Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci, Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija iz 2011.), Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za alternativne kaznene mjere (Tokijska pravila iz 1990.), Europska konvencija o ljudskim pravima, EU Agenda za prava djece, EU smjernice za promociju i zaštitu prava djece (2017), Strategija Vijeća Europe za prava djeteta (2016. – 2021.), Europska strategija za osobe s invaliditetom 2010. - 2020., Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, Standardna pravila UN-a o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom, Konvencija o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda i Fakultativni protokol uz Konvenciju, Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj 2014. – 2020., Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine, Nacionalna strategija za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2017. do 2022., Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u RH 2011.-2016. (2018.), Nacionalna strategija za prava djece u RH 2014.-2020., Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima 2018.-2021., Zakon o socijalnoj skrbi (Narodne novine br. 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17), Zakon o udomiteljstvu (Narodne novine br. 90/11, 78/12), Obiteljski zakon (Narodne novine br. 103/15), Zakon o sudovima za mladež (Narodne novine br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15), Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena i prekršajna djela (Narodne novine br. 133/12), Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine br.70/17), Zakon o strancima (Narodne novine br. 130/11, 74/13, 69/17),

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (Narodne novine br. 70/2015, 127/17), Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (Narodne novine br. 107/01, 87/02, 163/03,141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13) Zakon o prebivalištu (Narodne novine br. 144/12).

1. OPĆE SMJERNICE I PRIORITETI DEINSTITUCIONALIZACIJE I TRANSFORMACIJE TE PREVENCIJE INSTITUCIONALIZACIJE

1.1. Opis sustava socijalne skrbi

Socijalne usluge u Hrvatskoj ostvaruju se putem niza pružatelja usluga za različite korisničke skupine koji se s obzirom na svoj formalno pravni status mogu podijeliti na ustanove socijalne skrbi (centri za socijalnu skrb, domovi socijalne skrbi, centri za pružanje usluga u zajednici, centri za pomoć u kući), druge pravne osobe (prvenstveno udruge i vjerske zajednice), fizičke osobe koje samostalno obavljaju profesionalnu djelatnost (pretežito u obiteljskom domu), te udomiteljske obitelji. Trenutačno u Hrvatskoj uz 3024 udomiteljske obitelji djeluje 481 drugih pružatelja usluga socijalne skrbi (domova socijalne skrbi, centara za pružanje usluga u zajednici, te drugih pravnih i fizičkih osoba).

Značajnu ulogu u sprečavanju i suzbijanju uzroka i stanja siromaštva i socijalne isključenosti imaju centri za socijalnu skrb. Tako u Hrvatskoj na državnoj razini djeluje 81 centara za socijalnu skrb s 54 podružnice koji obavljaju niz funkcija koje se mogu podijeliti na javne ovlasti u području socijalne skrbi, obiteljsko-pravne i kazneno-pravne zaštite, te stručno-analitičke, financijske i druge poslove, što uključuje i pružanje socijalnih usluga.

Organizacije civilnog društva često su vrlo blizu korisnicima javnih usluga, te time predstavljaju važan resurs za javnu politiku. One se, naime, same pojavljuju kao pružatelji usluga, zagovaraju prava određenih skupina utječući na javne politike, te uvode novine u područje pružanja socijalnih usluga; mobiliziraju dodatne ljudske i financijske resurse, pri čemu je posebno potrebno istaknuti potencijal koji predstavlja volonterski rad.

Usluge koje su definirane Zakonom o socijalnoj skrbi i provedbenim propisima namijenjene su zadovoljavanju specifičnih potreba korisnika, nastalih uglavnom zbog invalidnosti, starosti, ovisnosti, neodgovarajuće roditeljske skrbi, problema u ponašanju, obiteljskog nasilja, trgovanja ljudima, beskućništva, traženja azila i dr. Iako sustav socijalne skrbi nudi širok spektar raznovrsnih usluga, primjerice od savjetovanja i pomaganja do smještaja u instituciju, zbog posljedica utjecaja nepovoljnih životnih okolnosti, kod ovih je skupina značajno povećan rizik od socijalne isključenosti.

Usprkos tome, postoji regionalna neravnomjernost pružatelja usluga, odnosno kapaciteti pojedinih pružatelja usluga ne zadovoljavaju sveukupne potrebe. Naime, dok je na nekim područjima ponuda veća od potražnje, u isto vrijeme na nekima gotovo da i nema razvijenih usluga.

1.2. Socijalno planiranje, mreža potreba i mreža pružatelja usluga

Uz Zakon o socijalnoj skrbi, Obiteljski zakon, Zakon o udomiteljstvu, Zakon o sudovima za mladež i druge važeće propise relevantne za ovo područje, od značenja su i odluke kojima jedinice lokalne samouprave, u skladu s utvrđenim potrebama i raspoloživim resursima, definiraju novčane potpore i usluge koje se pružaju na lokalnoj razini.

Iako proces socijalnog planiranja podrazumijeva mapiranje socijalnih usluga te istraživanje, odnosno projekciju potreba za socijalnim uslugama na županijskog razini, postojeći socijalni planovi ne sadrže prikaz pružatelja usluga u odnosu na vrstu i broj usluga, niti su u njima iskazane potrebe korisničkih

skupina za uslugama definiranim Zakonom o socijalnoj skrbi (bez obzira da li se radi o potrebama u mreži ili izvan mreže).

Zakonom o socijalnoj skrbi propisano je da se socijalne usluge mogu pružati u mreži i izvan nje. Mrežom socijalnih usluga određuje se potreban broj i vrsta socijalnih usluga za područje Republike Hrvatske, a odnosi se na potrebe za pružanjem socijalnih usluga za korisnike koji pravo na socijalnu uslugu ostvaruju temeljem rješenja centra za socijalnu skrb.

Socijalne usluge u mreži i izvan nje pružaju ustanove i druge pravne i fizičke osobe koje su ishodile rješenje nadležnog tijela o ispunjavanju minimalnih uvjeta za pružanje socijalnih usluga i upisane su u odgovarajuću evidenciju.

Mreža socijalnih usluga izrađena je 2014. godine, a kako nije ažurirana, u 2018. se pristupilo analizi potreba za pružanjem usluga na županijskoj razini za korisničke skupine obuhvaćene Planom iz 2010. godine. Podaci o stanju i potrebama za pružanjem socijalnih usluga prikazani su u Prilozima 7. do 12.

Radi cjelovitog uvida u postojeće stanje pružanja usluga u mreži, izrađena je i mreža pružatelja usluga s popisom pružatelja usluga, kapacitetom i vrstom usluga te korisničkom skupinom za područje svake županije (Prilog 13.).

1.3. Prioriteti

U svrhu otklanjanja i smanjenja regionalne nejednakosti u pružanju socijalnih usluga, zadovoljavanja potreba socijalno osjetljivih skupina i podržavanja života u zajednici, te prevencije socijalne isključenosti pojedinaca, provodit će se mjere i aktivnosti kojima bi se obuhvatilo planiranje potrebnih socijalnih usluga i prioriteta na lokalnoj razini. Lokalna bi samouprava trebala osigurati dodatne programe koji nisu uključeni u programe financirane iz državnog proračuna. To znači da bi se na lokalnoj razini trebala izraditi procjena potreba korisnika socijalne skrbi, te omogućiti pružanje specifičnih usluga koje odražavaju potrebe baš te lokalne zajednice. Lokalno socijalno planiranje uključuje suradnju lokalne samouprave sa centrima za socijalnu skrb, a organizacije civilnog društva u ovom kontekstu potrebno je promatrati kao značajnog partnera u pružanju socijalnih usluga.

1.3.1. Prioriteti za provedbu procesa deinstitucionalizacije i transformacije te prevencije institucionalizacije za djecu (djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djeca i mladež s problemima u ponašanju i djeca s teškoćama u razvoju)

Opći cilj: osiguravanje mjera za život djeteta u obitelji

Posebni ciljevi:

1. Jačanje ciljanih, priuštivih i dostupnih usluga podrške roditeljstvu i obiteljima kroz osiguravanje jednakomjerne dostupnosti obiteljskih centara u cijeloj Republici Hrvatskoj te jačanje njihovih kapaciteta
2. Jačanje kapaciteta centara za socijalnu skrb za rano prepoznavanje i pravovremeno poduzimanje mjera prema obiteljima i djeci te priznavanja potrebnih socijalnih usluga

3. Poboljšanje kvalitete, dostupnosti i usklađenosti socijalnih usluga za roditelje i djecu sa njihovim potrebama u svim županijama kroz osiguravanje pružatelja socijalnih usluga za djecu u svim županijama radi formiranja regionalnih centara/pružatelja usluga koji pružaju najširi spektar izvaninstitucionalnih socijalnih usluga u skladu s utvrđenim prioritetima i potrebama na lokalnoj razini (savjetovanje i pomaganje, rana intervencija, psihosocijalna podrška, pomoć pri uključivanju u programe redovnog odgoja i obrazovanja (integracija), organizirano stanovanje i dr.)
4. Poticanje razvoja udomiteljstva kroz:
  - a. jačanje kapaciteta centara za socijalnu skrb za provedbu obveza sukladno Zakonu o udomiteljstvu
  - b. jačanje kapaciteta doma socijalne skrbi i centara za pružanje usluga u zajednici za provođenje posebnih obveza sukladno Zakonu o udomiteljstvu
5. Odvajanje djelatnosti odgoja i obrazovanja od djelatnosti socijalne skrbi u domovima socijalne skrbi

Pokazatelji provedbe:

- broj djece kojima se pružaju institucionalne socijalne usluge u odnosu na izvaninstitucionalne usluge
- broj djece kojima se pružaju socijalne usluge u županiji prebivališta u odnosu na broj djece kojima se pružaju socijalne usluge izvan mjesta prebivališta

1.3.2. Prioriteti za provedbu procesa deinstitucionalizacije i transformacije te prevencije institucionalizacije za odrasle osobe s invaliditetom

Opći cilj: osiguravanje mjera za život osoba s invaliditetom u zajednici

Posebni ciljevi:

1. Jačanje kapaciteta centara za socijalnu skrb za rano prepoznavanje potreba i pravovremeno priznavanje potrebnih socijalnih usluga
2. Poboljšanje kvalitete, dostupnosti i usklađenosti socijalnih usluga za odrasle osobe s invaliditetom sa njihovim potrebama u svim županijama kroz osiguravanje pružatelja socijalnih usluga u svim županijama radi formiranja regionalnih centara/pružatelja usluga koji pružaju najširi spektar izvaninstitucionalnih socijalnih usluga u skladu s utvrđenim prioritetima i potrebama na lokalnoj razini (psihosocijalna podrška, boravak, pomoć u kući, organizirano stanovanje i dr.)
3. Razvijanje izvaninstitucijskih socijalnih usluga za korisnike koji ne mogu ostati u vlastitoj obitelji, a nije im potrebna dugotrajna intenzivna skrb (udomiteljstvo, obiteljski domovi i dr.).

Indikatori provedbe:

- broj odraslih osoba s invaliditetom kojima se pružaju institucionalne socijalne usluge u odnosu na izvaninstitucionalne usluge

- broj odraslih osoba s invaliditetom kojima se pružaju socijalne usluge u županiji prebivališta u odnosu na broj odraslih osoba s invaliditetom kojima se pružaju socijalne usluge izvan mjesta prebivališta

1.3.3. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za starije osobe

Opći cilj: osiguravanje mjera za život starijih osoba u obitelji i zajednici

Posebni ciljevi:

1. Osiguranje dostupnih i kvalitetnih izvaninstitucijskih usluga za starije osobe, s posebnim naglaskom na razvoj usluga u zajednici, kao i integriranih socijalnih usluga (primjerice savjetovanje i pomaganje, psihosocijalna podrška, pomoć u kući, boravak i dr.).

Indikatori provedbe:

- broj starijih osoba kojima se pružaju izvaninstitucionalne usluge u odnosu na broj starijih osoba kojima se pružaju institucionalne usluge

1.3.4. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za žrtve obiteljskog nasilja

Opći cilj: osiguravanje mjera za život u obitelji i zajednici žrtava nasilja u obitelji

Posebni ciljevi:

1. Osiguravanje skloništa u uvjetima organiziranog stanovanja za žrtve obiteljskog nasilja uz regionalnu zastupljenost u skladu s potrebama
2. Razvijanje izvaninstitucionalnih usluga u svrhu osiguranja savjetodavne i psihosocijalne podrške žrtvama obiteljskog nasilja kojima nije osigurano organizirano stanovanje u skloništu.

Indikatori provedbe:

- broj korisnika organiziranog stanovanja u odnosu na broj korisnika smještaja
- broj korisnika socijalnih usluga kojima se pruža savjetodavna ili psihosocijalna podrška žrtvi/žrtvama i počiniteljima nasilja u odnosu na prethodno razdoblje po županijama

1.3.5. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za žrtve trgovanja ljudima

Opći cilj: rano prepoznavanje i poduzimanje mjera za život u obitelji i zajednici žrtava trgovanja ljudima

Posebni ciljevi:

1. Osiguravanje skloništa u uvjetima organiziranog stanovanja za žrtve trgovanja ljudima
2. Jačanje kapaciteta stručnih radnika u svrhu rane identifikacije i prepoznavanja žrtava trgovanja
2. Razvijanje izvaninstitucionalnih usluga u svrhu osiguranja savjetodavne i psihosocijalne pomoći žrtvama trgovanja ljudima nakon izlaska iz skrbi.

Indikatori provedbe:

- broj korisnika usluga organiziranog stanovanja u odnosu na broj korisnika smještaja
- broj korisnika socijalnih usluga podrške žrtvama trgovanja (savjetovanje i pomaganje, psihosocijalna podrška i dr.) u odnosu na prethodno razdoblje

1.3.6. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za osobe s problemima ovisnosti

Opći cilj: razvoj mjera podrške za život u obitelji i zajednici osoba s problemima ovisnosti

Posebni ciljevi:

1. Razvijanje izvaninstitucionalnih usluga savjetodavne i psihosocijalne pomoći osobama s problemima ovisnosti u svrhu osnaživanja za preuzimanje aktivne uloge u društvu
2. Osiguravanje odgovarajućeg tretmana prema dobi i vrsti ovisnosti u uvjetima organiziranog stanovanja.

Indikatori provedbe:

- broj korisnika usluga organiziranog stanovanja u odnosu na broj korisnika usluge smještaja
- broj korisnika socijalnih usluga podrške osobama s problemima ovisnosti (savjetovanje i pomaganje, psihosocijalna podrška i dr.) u odnosu na prethodno razdoblje

1.3.7. Prioriteti za provedbu procesa transformacije pružatelja usluga te prevencije institucionalizacije za beskućnike

Opći cilj: razvoj mjera podrške za beskućnike i njihov život u zajednici

Posebni ciljevi:

1. Razvijanje izvaninstitucionalnih usluga savjetodavne i psihosocijalne pomoći u svrhu ublažavanja i otklanjanja siromaštva i socijalne isključenosti te povratka u obitelj i uključivanja u lokalnu zajednicu (pružanje pomoći u stambenom zbrinjavanju, traženju zaposlenja, pomoći u rješavanju konfliktnih situacija u obitelji i dr.)
2. Osiguravanje odgovarajuće podrške u uvjetima organiziranog stanovanja, ponajprije za mlade

3. Poticanje razvoja novih oblika skrbi o beskućnicima u svim gradovima sjedištima županija, kao i u drugim gradovima u kojima je izražen problem beskućništva.

Indikatori provedbe:

- broj korisnika usluga organiziranog stanovanja u odnosu na broj korisnika usluge smještaja
- broj korisnika izvaninstitucionalnih usluga u odnosu na prethodno razdoblje

2. ANALIZA PLANA DEINSTITUCIONALIZACIJE I TRANSFORMACIJE PREMA KORISNIČKIM SKUPINAMA

2.1. Djeca i mlađe punoljetne osobe bez odgovarajuće roditeljske skrbi

Jedan od prioriteta sustava socijalne politike zaštita je i dobrobit djece, a posebice djece i mladeži bez odgovarajuće roditeljske skrbi.

S obzirom na postavljeni cilj deinstitutionalizacije i transformacije pružatelja usluga za djecu i mlađe punoljetne osobe bez odgovarajuće roditeljske skrbi koji se odnosio na promjenu omjera institucijske i izvaninstitucijske skrbi na 20% korisnika u institucijskim oblicima skrbi i 80% korisnika u izvaninstitucijskim oblicima skrbi, iz podataka prikazanih u Tablici 1. može se zaključiti da je gotovo postignut ciljani omjer. Međutim, ukupni broj smještene djece u institucijskom i izvaninstitucijskim oblicima skrbi u 2016. godini veći je od procijenjenog broja navedenog u Planu deinstitutionalizacije i transformacije.

Tablica 1.

	Korisnici – institucijski oblik smještaja	%	Korisnici – izvaninstitucijski oblik smještaja	%	Ukupno korisnici
Početno stanje 2010. ¹	990	38%	1600	62%	2590
Procijenjeno stanje 2016. ²	518	20%	2072	80%	2590
Stanje 2016. ³	665	23%	2182	77%	2847

Također, u razdoblju od 2014. do 2016. godine vidljiv je značajan porast broja korisnika izvaninstitucijskih usluga, što bi u budućnosti trebalo dovesti do smanjenja broja smještene djece, polazeći od pretpostavke da izvaninstitucijske usluge preveniraju izdvajanje djece iz obitelji. (Podaci prikazani u Tablici 2.)

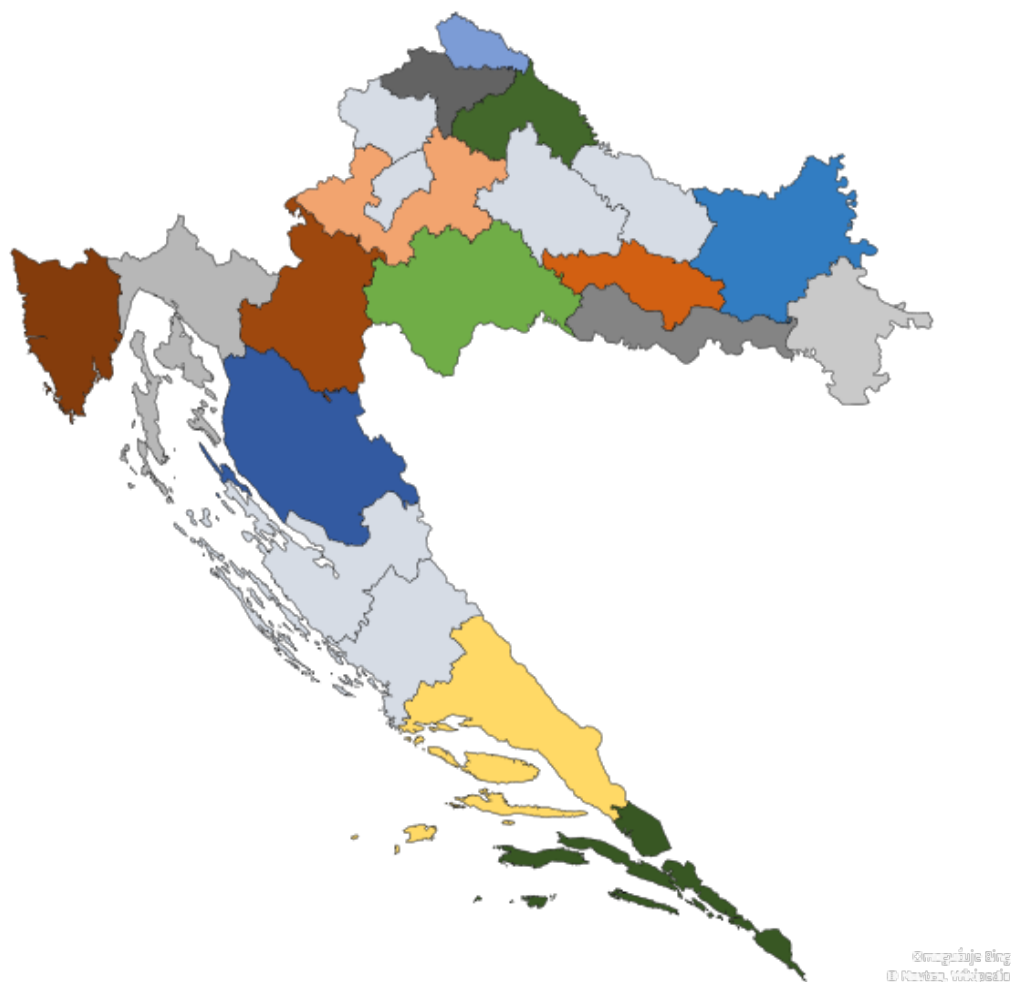
¹ Podaci iz Plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

² Podaci iz Plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

³ Podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Prilog 1)

Grafikon 1. Dostupnost socijalnih usluga za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi po županijama

Socijalne usluge djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi

Iz Grafikona 1. vidljiva je nedostupnost socijalnih usluga za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Virovitičko-podravskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Krapinsko-zagorskoj, Zadarskoj i Šibensko-kninskoj županiji. Kako bi se osigurala dostupnost usluga potrebno je osigurati pružatelje usluga u svim županijama kroz transformaciju postojećih pružatelja socijalnih usluga i/ili sklapanjem ugovora o međusobnim odnosima. Također u svrhu prevencije institucionalizacije potrebno je osigurati veći broj izvaninstitucionalnih usluga u svim područjima Republike Hrvatske.

Tablica 2.

	2014.	2015.	2016.
Korisnici – izvaninstitucijske usluge	572	1192	1509

Migrantska kriza rezultirala je pojavom određenog broja djece bez pratnje. Riječ je o djeci koja su do dolaska u Hrvatsku bila izložena ratnim zbivanjima, različitim oblicima zlostavljanja, gladi i neimaštini, suočavanju s gubitkom najbližih osoba, i dr. Zbog traumatičnih iskustava, ali i kulturoloških razlika,

skrb o ovoj djeci zahtijeva specifičan pristup, koji osim smještaja podrazumijeva i niz drugih raznovrsnih usluga u zajednici.

Kako je u razdoblju promatranom od 2015. do 2017. godine došlo do povećanja broja ove skupine djece (Tablica 3.), može se očekivati da će taj broj kontinuirano rasti i dalje posebice s obzirom na obveze Republike Hrvatske o preuzimanju određenog broja korisnika iz Italije i Grčke, kao i međunarodnih preporuka o osiguravanju smještaja djece bez pratnje sukladno potrebama djece, a ne isključivo u domove za djecu s problemima u ponašanju.

Tablica 3.

	2015.	2016.	2017.
Broj smještene djece bez pratnje tijekom godine	29	414	573

Pružatelji usluga za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi pružaju usluge i trudnicama i roditelju s djetetom do godine dana života, te iako se radi o malom broju korisnika (Podaci prikazani u Prilogu 3.), to predstavlja značajnu pomoć i podršku, posebice mladim trudnicama i majkama koje nemaju potporu vlastite obitelji. Budući da se radi o programima podrške u najranijoj dobi potrebno je osigurati dostupnost izvaninstitucionalnih socijalnih usluga kao što su savjetovanje i pomaganje te boravak za djecu u svrhu prevencije institucionalizacije, te organizirano stanovanje za roditelja i dijete/djecu, kao i smještaj u udomiteljske obitelji.

2.2. Djeca i mlađe punoljetne osobe s problemima u ponašanju

Zaštita djece i mladeži s problemima u ponašanju definirana je u više propisa temeljem kojih se izriču mjere koje se u pravilu ostvaruju u sustavu socijalne skrbi.

Kada je riječ o deinstitucionalizaciji djece s problemima u ponašanju, uvidom u podatke prikazane u Tablici 5. (izvorno podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Prilog 3.)) zaključuje se da je u razdoblju od 2014. do 2016. godine ukupni broj smještene djece u odnosu na razdoblje 2007. do 2009. (Tablica 4. - izvorno podaci iz Plana deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)) za oko četvrtinu manji. Može se uočiti da je broj smještenih korisnika kojima su izrečene mjere temeljem Zakona o sudovima za mladež u razdoblju od 2017. do 2009. neznatno padao, a isti je trend nastavljen i u razdoblju od 2014. do 2016., s time da je u 2016. taj broj bio znatno manji. Smještaj djece na osnovi Obiteljskog zakona u razdoblju od 2007. do 2009. značajno je porastao, dok je u 2014. i 2015. taj broj značajno padao, da bi se u 2016. vratio na početno stanje iz 2007. godine. Broj smještenih korisnika temeljem Zakona o socijalnoj skrbi padao je kako u razdoblju od 2007. do 2009., tako i u razdoblju od 2014. do 2016. godine.

Tablica 4.

	2007.	2008.	2009.
ZSM	70	64	59
OBZ	73	168	155
ZOSS	258	171	188

Tablica 5.

	2014.	2015.	2016.
ZSM	64	48	29
OBZ	78	57	72
ZOSS	156	158	154

Iako se omjer korisnika izvaninstitucijskih oblika smještaja povećao se u odnosu na institucijsku skrb, nije postignuto ciljano smanjenje broja smještenih korisnika u instituciji za 40% temeljem Zakona o socijalnoj skrbi u odnosu na početno stanje iz 2010. godine (Tablica 6.), što predstavlja dodatni izazov za daljnji proces deinstitucionalizacije i transformacije te je potrebno osigurati mjere podrške ustanovama sa javnim ovlastima koje priznaju socijalnu uslugu odnosno centrima za socijalnu skrb.

Tablica 6.

	Korisnici – institucijski oblik smještaja	%	Korisnici – izvaninstitucijski oblik smještaja	%	Ukupno korisnici
Početno stanje 2010. ⁴	400	93%	30	7%	430
Procijenjeno stanje 2016. ⁵	240	56%	190	44%	2590
Stanje 2016. ⁶	263	83,5%	52	16,5%	315

Ukoliko se promatra samo razdoblje od 2014. do 2016. (prema podacima prikazanim u Prilogu 2.), vidljivo je nema značajnijih pomaka prema smanjenju ukupnog broja smještene djece, ali se može uočiti lagani porast broja korisnika izvaninstitucijskih usluga. Navedeno je moguće povezati s većom ponudom takvih vrsta usluga od pružatelja usluga.

⁴ Podaci iz Plana deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

⁵ Podaci iz Plana deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

⁶ Podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Prilog 1)

Grafikon 2. Dostupnost socijalnih usluga za djecu i mladež s problemima u ponašanju po županijama

Iz Grafikona 2. vidljiva je nedostupnost socijalnih usluga za djecu i mladež s problemima u ponašanju Koprivničko-križevačkoj, Međimurskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Zagrebačkoj, Sisačko-moslavačkoj, Ličko-senjskoj, Šibensko-kninskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Također u pojedinim županijama je dostupna samo socijalna usluga boravka u školi (Požeško-slavonska, Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska i Virovitičko-podravska županija) dok je u pojedinim županijama dostupna samo socijalna usluga smještena u jednom od gradova (npr. Varaždinska županija). Kako bi se osigurala dostupnost istih potrebno je osigurati pružatelje u svim županijama kroz transformaciju postojećih pružatelja socijalnih usluga i/ili sklapanjem ugovora o međusobnim odnosima, kao i veće dostupnosti izvaninstitucionalnih usluga u svrhu prevencije institucionalizacije.

2.3. Djeca s teškoćama u razvoju

Zaštita djece s teškoćama u razvoju uključuju niz mjera i aktivnosti u različitim segmentima društva radi njihovog potpunog i ravnopravnog sudjelovanja u životu zajednice.

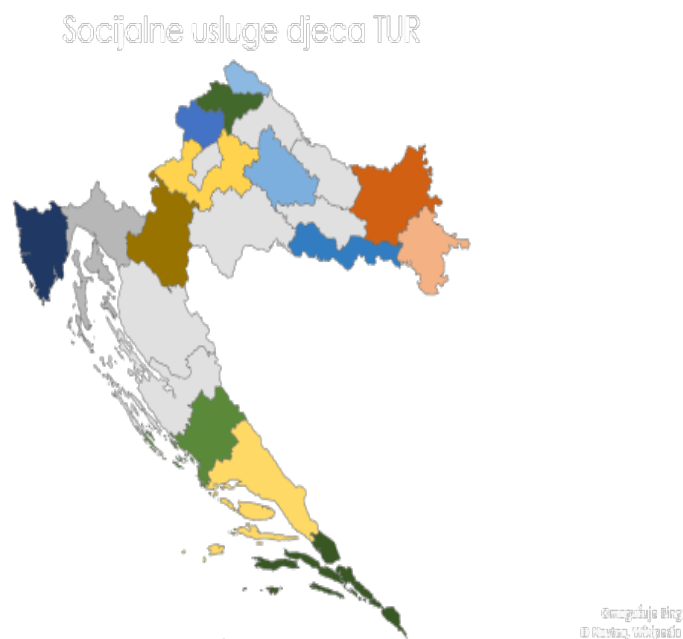
Podaci prikazani u Tablici 7. (izvorno podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Prilog 4.)) ukazuju na značajno smanjenje broja smještene djece s teškoćama u razvoju u odnosu na početno stanje 2010. godine. Ako se uzme u obzir podatak da je 2010. godine bilo smješteno 1000 djece s teškoćama u razvoju, a 2016. godine ih je na smještaju bilo tek 340, vidljivo je smanjenje od 66%, što je više od ciljanog smanjenja od 40%.

Uzroci takvog smanjenja broja smještene djece s teškoćama u razvoju ne proizlaze samo iz poduzetih aktivnosti u procesu deinstitucionalizacije predviđenih Planom iz 2010. godine, već su rezultat niza drugih prava i usluga koja su roditeljima omogućila skrb o djeci u vlastitim obiteljima (primjerice, proširen krug korisnika prava na status roditelja njegovatelja, produljeno trajanje usluge psihosocijalne podrške, uspostavljanje usluge asistenta u nastavi i dr.)

Tablica 7.

	Korisnici – institucijski oblik smještaja	%	Korisnici – izvaninstitucijski oblik smještaja	%	Ukupno korisnici
Početno stanje 2010. ⁷	1000	80%	250	20%	1250
Procijenjeno stanje 2016. ⁸	600	48%	650	52%	1250
Stanje 2016. ⁹	340	73%	126	27%	466

Grafikon 3. Dostupnost socijalnih usluga za djecu s teškoćama u razvoju po županijama

Iz Grafikona 3. vidljiva je nedostupnost socijalnih usluga za djecu s teškoćama u razvoju u Požeško-slavonskoj, Virovitičko-podravskoj, Koprivničko-križevačkoj, Sisačko-moslavačkoj, Ličko-senjskoj i Zadarskoj županiji. Također u pojedinim županijama dostupne su samo pojedine socijalne usluge, a

⁷ Podaci iz Plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

⁸ Podaci iz Plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

⁹ Podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Prilog 4)

podaci o ukupnom broju korisnika rane intervencije, psihosocijalne podrške i pomoći pri uključivanju u programe i obrazovanja (integracija) ukazuju na nedovoljnu dostupnost u gotovo svim područjima Republike Hrvatske.

Kako bi se osigurala dostupnost usluga potrebno je osigurati pružatelje usluga u svim županijama kroz transformaciju postojećih pružatelja socijalnih usluga i/ili sklapanjem ugovora o međusobnim odnosima. Također potrebno je osigurati preduvjete za veći broj izvaninstitucionalnih usluga u svrhu prevencije institucionalizacije.

2.4. Odrasle osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjem

U 2010. godini u institucijskoj skrbi bilo je smješteno 2000 odraslih osoba s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjem, a u 2016. godini prema podacima iz Tablice 8. (izvorno podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Prilog 5.)) smješteno je njih 1992. Ako se uzmu u obzir samo ovi podaci, može se zaključiti da nije ostvaren pomak u procesu deinstitutionalizacije. Unatoč tome što su u 2015. i 2016. godini deinstitutionalizirane 382 odrasle osobe, u istom je razdoblju u domove smješten približno isti broj novih korisnika (337).¹⁰ Razlozi ulaska novih korisnika u institucije su različiti, od nedostatne razvijenosti mreže izvaninstitucijskih usluga u zajednici za korisnike i njihove obitelji do nemogućnosti članova obitelji (u pravilu roditelja) da skrbe o svojoj odrasloj djeci, budući da su i sami u visokoj životnoj dobi u kojoj potražuju pomoć druge osobe ili pak smještaj u domu. Upravo za ovu korisničku skupinu zabilježen je najveći porast broja korisnika usluge smještaja.

Iako je cilj deinstitutionalizacije i transformacije pružatelja usluga za odrasle osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjem bio smanjiti postotak smještenih odraslih osoba za 30% iz skupina oštećenja koje ne zahtijevaju intenzivnu skrb u instituciji, procesom deinstitutionalizacije obuhvaćeni su svi korisnici neovisno o težini oštećenja i razini potrebne podrške, pa tako i korisnici kojima je potrebna intenzivna skrb. To je dovelo do novih izazova u provedbi procesa, povećanju planiranih troškova te usporavanja provedbe procesa u planiranim rokovima.

Tablica 8.

	Korisnici – institucijski oblik smještaja	%	Korisnici – izvaninstitucijski oblik smještaja	%	Ukupno korisnici
Početno stanje 2010. ¹¹	2000	70%	850	30%	2850
Procijenjeno stanje 2016. ¹²	1400	49%	1450	51%	2850
Stanje 2016. ¹³	1992	56%	1553	44%	3545

¹⁰ Podaci iz Polugodišnjih izvješća o provedbi Projekta modernizacije sustava socijalne zaštite u RH za 2015. i 2016. godinu

¹¹ Podaci iz Plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

¹² Podaci iz Plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

¹³ Podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Prilog 5)

2.5. Osobe s mentalnim oštećenjem

Cilj je deinstitutionalizacije odraslih osoba s mentalnim oštećenjem smanjenje broja smještenih korisnika u institucijskoj skrbi za 20% do 2018. godine. U odnosu na početno stanje 2010. godine, kada je institucijskim oblicima smještaja bilo obuhvaćeno 4100 korisnika, a izvaninstitucijskim oblicima smještaja njih 960, podaci u Tablici 9. (izvorno podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Prilog 6. i 6.a)) pokazuju da je u 2017. godini institucijskim oblicima smještaja bilo obuhvaćeno 3504 korisnika, a izvaninstitucijskim oblicima smještaja njih 1471. U odnosu na projekcije prikazane u Planu iz 2010. godine može se zaključiti da postoje manja odstupanja u postizanju definiranog cilja. Prateći podatke o broju korisnika obuhvaćenih izvaninstitucijskim uslugama u zajednici u razdoblju od 2014. – 2017. (prema podacima prikazanim u Prilogu 5.), uočava se lagani trend povećanja broja korisnika ovih usluga, što se može smatrati pozitivnim pomakom.

Tablica 9.

	Korisnici – institucijski oblik smještaja	%	Korisnici – izvaninstitucijski oblik smještaja	%	Ukupno korisnici
Početno stanje 2010. ¹⁴	4100	81%	960	19%	5060
Procijenjeno stanje 2017. ¹⁵	3430	68%	1630	32%	5060
Stanje 2017. ¹⁶	3504	70%	1471	30%	4975

¹⁴ Podaci iz Plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

¹⁵ Podaci iz Plana deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)

¹⁶ Podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (Prilog 6)

3. NOVI IZAZOVI

U okviru procesa razvoja sustava socijalne skrbi prioritet treba dati razvoju usluga koje nedostaju u zajednici čime se želi postići da korisnici dobivaju usluge u svojim domovima i lokalnim zajednicama, što znači da se u samoj zajednici stvaraju uvjeti za njihovu integraciju. Širenje mreže usluga socijalne skrbi u zajednici pridonosi socijalnom uključivanju pojedinih društvenih skupina, ali i usklađivanju radne i obiteljske uloge onih obitelji koje imaju članove koji ovise o skrbi drugih.

3.1. Žrtve obiteljskog nasilja

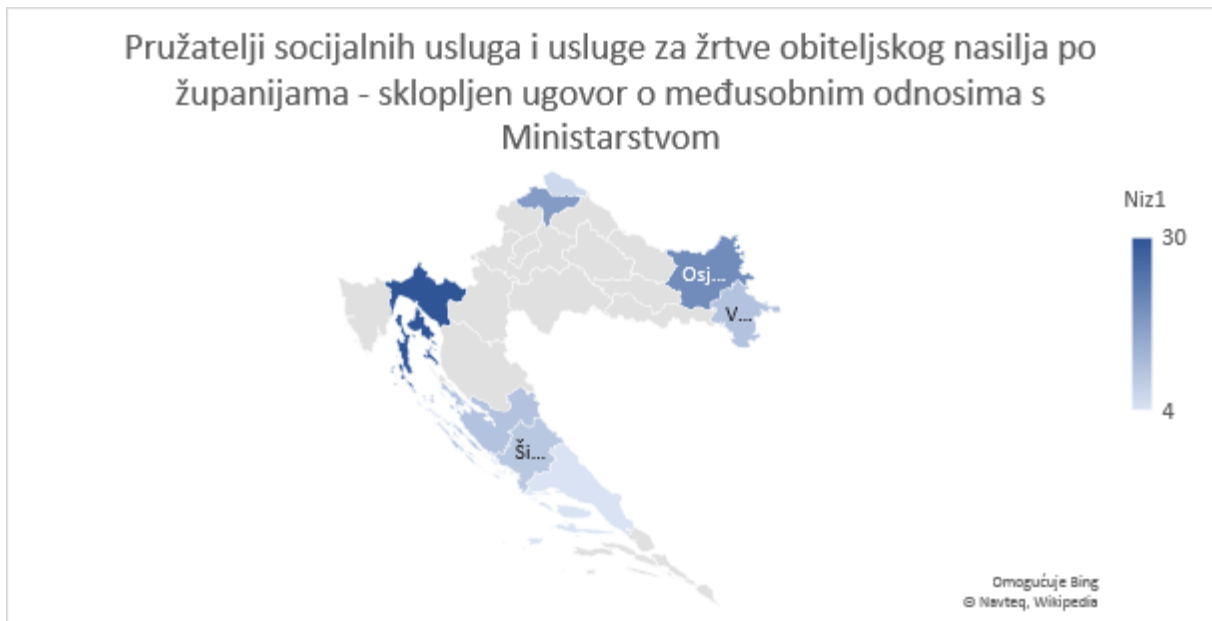
U okviru skrbi za djecu i odrasle osobe - žrtve obiteljskog nasilja, kojima se pružaju usluge privremenog smještaja dok traje potreba, u pravilu do 6 mjeseci, a iznimno do godine dana, nastojanja društva trebala bi biti usmjerena, kako na prevenciju pojave novih slučajeva nasilja u obitelji, tako i na osiguranje pravodobne pomoći svim žrtvama nasilja. To prvenstveno znači da bi se ciljanim aktivnostima trebalo postići da se žrtve obiteljskog nasilja ponajprije zaštite u vlastitom domu, odnosno da se poduzmu mjere kojima bi se utjecalo na to da se iz vlastitog doma udalje zlostavljači, a ne žrtve.

Promatrajući broj korisnika u razdoblju od 2015. do 2017. godine (stanje na dan 31. 12.) može se uočiti da broj žrtava nasilja u obitelji kontinuirano raste. U Hrvatskoj djeluje ukupno 17 licenciranih skloništa za žrtve nasilja u obitelji koja pružaju usluge smještaja te savjetovanja i pomaganja. Kako u pojedinim županijama nema skloništa, žrtvama obiteljskog nasilja nisu dostupne usluge usmjerene sustavnoj podršci i osnaživanju.

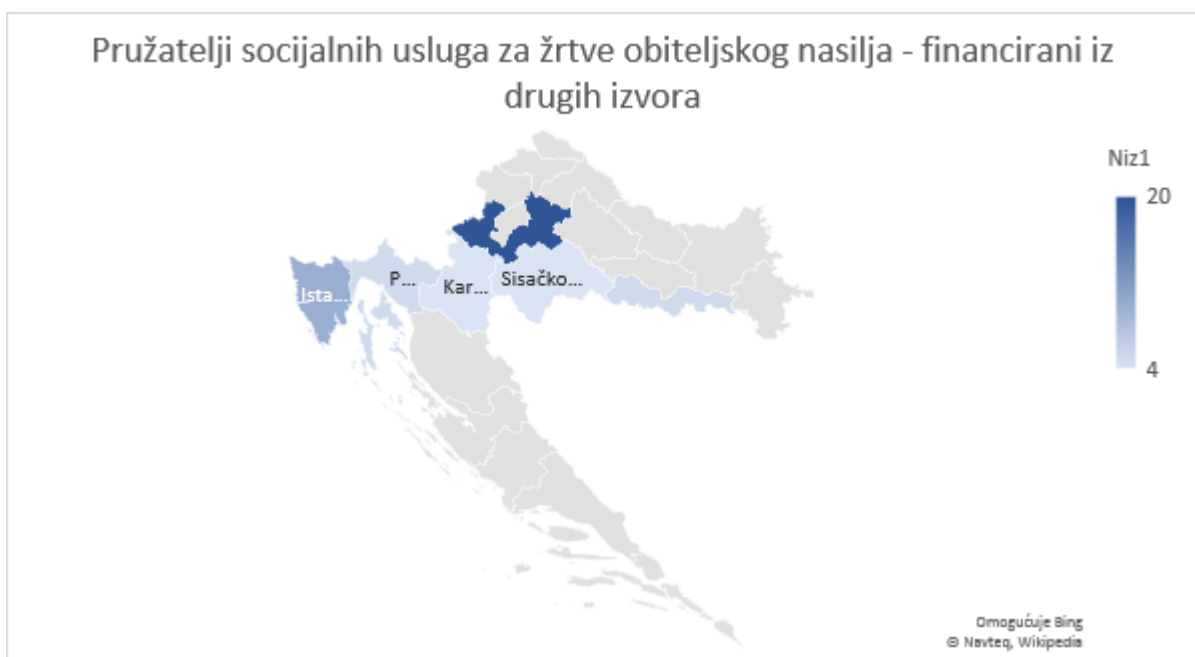
Tablica 10.

	2015.	2016.	2017.
Broj smještene djece žrtava obiteljskog nasilja na dan 31.12.	174	177	198
Broj smještenih odraslih osoba žrtava obiteljskog nasilja na dan 31.12.	157	137	141

Grafikon 4. Dostupnost pružatelja socijalnih usluga za žrtve obiteljskog nasilja po županijama – sklopljen ugovor o međusobnim odnosima s Ministarstvom

Grafikon 5. Pružatelji socijalnih usluga za žrtve obiteljskog nasilja – financirani iz drugih izvora

Iz Grafikona 4. i 5. vidljiva je nedostupnost pružatelja socijalnih usluga za žrtve obiteljskog nasilja sa kojima Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnoj politici ima sklopljen ugovor o međusobnim odnosima u Brodsko-posavskoj, Požeško-slavonskoj, Virovitičko-podravskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Koprivničko-križevačkoj, Zagrebačkoj, Sisačko-moslavačkoj, Istarskoj, Ličko-senjskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji, no vidljiva je njihova regionalna zastupljenost. Također određen broj dodatnih pružatelja je programski financiran ili je financiran sredstvima Grada Zagreba (Grad Zagreb, Sisačko-moslavačka, Istarska, Karlovačka, Brodsko-posavska i Primorsko-goranska županija).

3.2. Žrtve trgovanja ljudima

Na području zaštite djece i odraslih osoba - žrtava trgovanja buduće je aktivnosti potrebno usmjeriti na podizanje razine pruženih usluga u skloništima, edukacije svih subjekata uključenih u rad s ovom skupinom korisnika, jačanje međuresorne suradnje, kao i jačanje daljnje suradnje s organizacijama civilnoga društva koje se mogu smatrati značajnim partnerom u borbi za suzbijanje trgovanja ljudima.

Iz Tablice 11. je vidljivo da je u razdoblju od 2015. do 2017. (stanje na dan 31. 12.) evidentiran mali broj žrtava koje su prihvatile program zaštite, pa je smještajni kapacitet postojećih skloništa za žrtve trgovanja ljudima dostatan. Također skloništa sa kojima je Ministarstvo sklopilo Ugovor o međusobnim odnosima se nalaze u Primorsko-goranskoj i Osječko-baranjskoj županije što je dostupno s obzirom na potrebe. Međutim, podizanje kvalitete skrbi za ovu korisničku skupinu u uvjetima organiziranog stanovanja ili pružanje usluga putem mobilnih timova podrške za žrtve koje izađu iz skrbi bilo bi od iznimnog značenja.

Tablica 11.

	2015.	2016.	2017.
Broj smještene djece žrtava trgovanja ljudima na dan 31.12.	3	2	2
Broj smještenih odraslih osoba žrtava trgovanja ljudima na dan 31.12.	1	2	2

3.3. Osobe s problemima ovisnosti

U skrbi za ovisnike o alkoholu, drogama ili drugim opojnim sredstvima od velikog je značenja pružanje usluga psihosocijalne rehabilitacije u terapijskim zajednicama (u pravilu do dvije godine) onim osobama koje je moguće motivirati za potpuno odvikavanje (*drug-free* postupak) nakon medicinskog liječenja, istodobno razvijajući programe prevencije ovisnosti. Još bi veću pozornost trebalo posvetiti aktivnostima provođenja programa društvene reintegracije rehabilitiranih osoba, razvojem izvaninstitucijskih usluga podrške ili pak u okviru organiziranog stanovanja najdulje do godine dana, prvenstveno za one osobe koje nemaju odgovarajuću obiteljsku potporu.

Iz Tablice 12. vidljivo je da broj evidentiranih osoba (na dan 31.12.) u razdoblju od 2015. do 2017. godine kontinuirano raste.

Tablica 12.

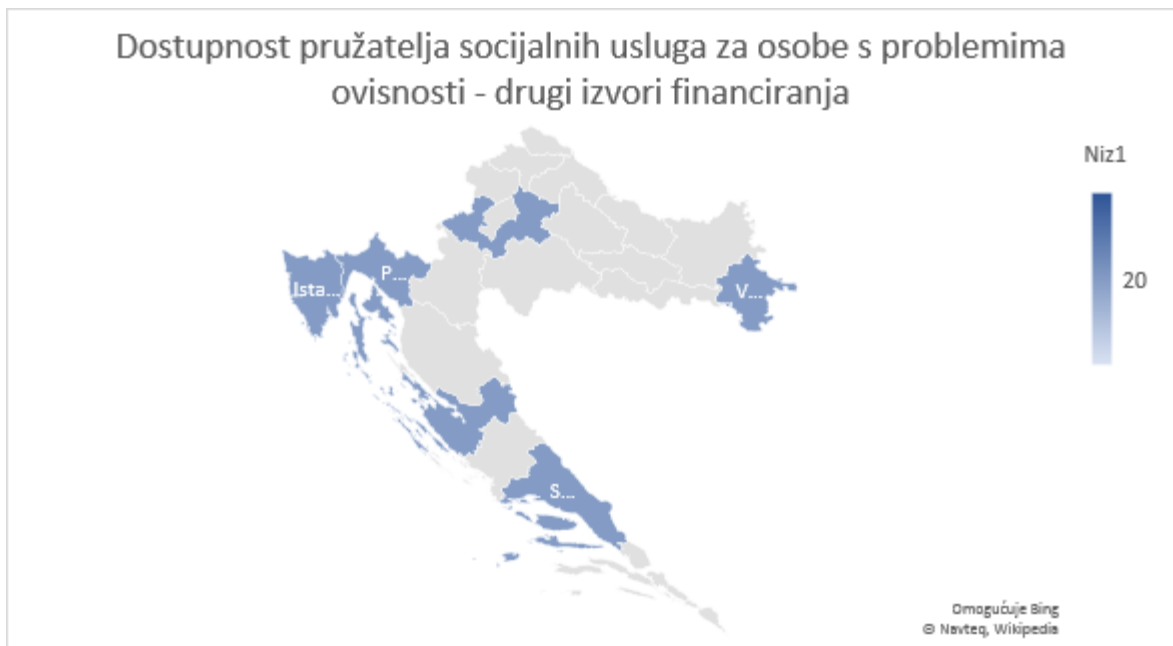
	2015.	2016.	2017.
Broj smještenih osoba na dan 31.12.	133	151	187

Grafikon 6. Dostupnost pružatelja socijalnih usluga i usluga za osobe s problemima ovisnosti po županijama

Grafikon 7. Dostupnost pružatelja socijalnih usluga za osobe s problemima ovisnosti – drugi izvori financiranja

Iz Grafikona 6. vidljiva je dostupnost pružatelja socijalnih usluga i usluga za osobe s problemima ovisnosti sa kojima je Ministarstvo sklopilo ugovor o međusobnim odnosima koji pružaju usluge na području 7 županija (Osječko-Baranjska, Brodsko-posavska, Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Šibensko-kninska, Dubrovačko-neretvanska i Splitsko-dalmatinska županija), no niz pružatelja iste pruža bez ugovora o međusobnim odnosima s Ministarstvom na području drugih županija i Grada Zagreba što je vidljivo u Grafikonu 7.

3.4. Beskućnici

Skrb o beskućnicima trenutačno provode jedinice lokalne samouprave koje ovisno o potrebama i mogućnostima imaju organizirana prenoćišta, a pitanjem beskućništva bave se i vjerske zajednice i organizacije civilnoga društva, ponajviše Caritas i Crveni križ. S obzirom na to da se radi o posebnoj društvenoj skupini koja je suočena s ekstremnim siromaštvom i socijalnom isključenosti, za ovu su korisničku skupinu od iznimnog značenja prava iz sustava socijalne skrbi radi mogućnosti ostvarivanja pojedinih pomoći i usluga.

U Hrvatskoj djeluje 16 prihvatilišta i prenoćišta za beskućnike. Veliki broj gradova još uvijek ne osigurava sredstva, niti za pružanje usluga smještaja u prenoćištu ili prihvatilištu, niti za razvoj izvaninstitucijskih usluga za beskućnike. Stoga beskućnici često odlaze u druge gradove koji imaju razvijene usluge kako bi si olakšali svakodnevni život. Istraživanja unatrag nekoliko godina govore o sve većem broju mlađih osoba, žena s djecom, a beskućnici su često narušenog zdravlja, što ponekad uključuje i duševne smetnje.

S tim u vezi uočena je potreba većeg angažmana jedinica lokalnih i/ili područnih (regionalnih) samouprava u poduzimanju mjera za razvoj primjerenih oblika skrbi o beskućnicima.

Prema podacima iz Tablice 13. u razdoblju od 2015. do 2017. godine (stanje na dan 31. 12.) broj beskućnika pada. Međutim, procjenjuje se da je stvarni broj beskućnika znatno veći, uzimajući u obzir broj ljudi na ulici, bez ikakvog smještaja, te veliki broj onih koji borave u neadekvatnim uvjetima poput brodova, kamp kućica, bez struje i vode, u podrumskim stanovima i garažama.

Tablica 13.

	2015.	2016.	2017.
Broj smještenih osoba na dan 31.12.	227	181	179

3.5. Skrb za starije osobe

Hrvatska je zemlja s velikim udjelom starijih osoba u ukupnoj populaciji (19,01%). Od svih dobnih skupina jedino najstarija dobna skupina (65+) kontinuirano ima stopu rizika od siromaštva iznad nacionalnog prosjeka, a ako se uz to uzme u obzir i promjena strukture obitelji koja sve teže skrbi o svom starijem članu, to utječe na priuštivost socijalnih usluga.

Valja pritom istaknuti problem dostupnosti usluga za starije osobe, te nedostatno razvijenih usluga u zajednici, posebice usluge pomoći u kući i usluge dnevnog boravka. Radi se o uslugama jeftinijim od institucijskih oblika skrbi, ali i djelotvornijim, jer preveniraju institucionalizaciju i pridonose socijalnoj uključenosti starijih osoba, kao i većoj kvaliteti njihova života uopće.

Iz tablice 14. vidljiv je broj starijih osoba koje su ostvarivale usluge boravka i pomoći u kući u razdoblju od 2015. do 2017. (stanje na dan 31.12.).

Tablica 14.

	2015.	2016.	2017.
Broj starijih osoba na boravku na dan 31.12.	87	24	81
Broj starijih osoba pomoć u kući na dan 31.12.	3328	3032	3424

3.6. Centri za socijalnu skrb

Centri za socijalnu skrb, u sklopu kojih djeluju i obiteljski centri, imaju ključnu ulogu u procesima deinstitucionalizacije i transformacije, te prevencije institucionalizacije.

Naime, Centri za socijalnu skrb kao tijela s javnim ovlastima u sustavu socijalne skrbi, sukladno različitim zakonima imaju nešto više od 145 javnih ovlasti koje uključuju postupke obiteljsko-pravne zaštite i priznavanje socijalnih usluga sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi što je posebice važno u svrhu prevencije institucionalizacije.

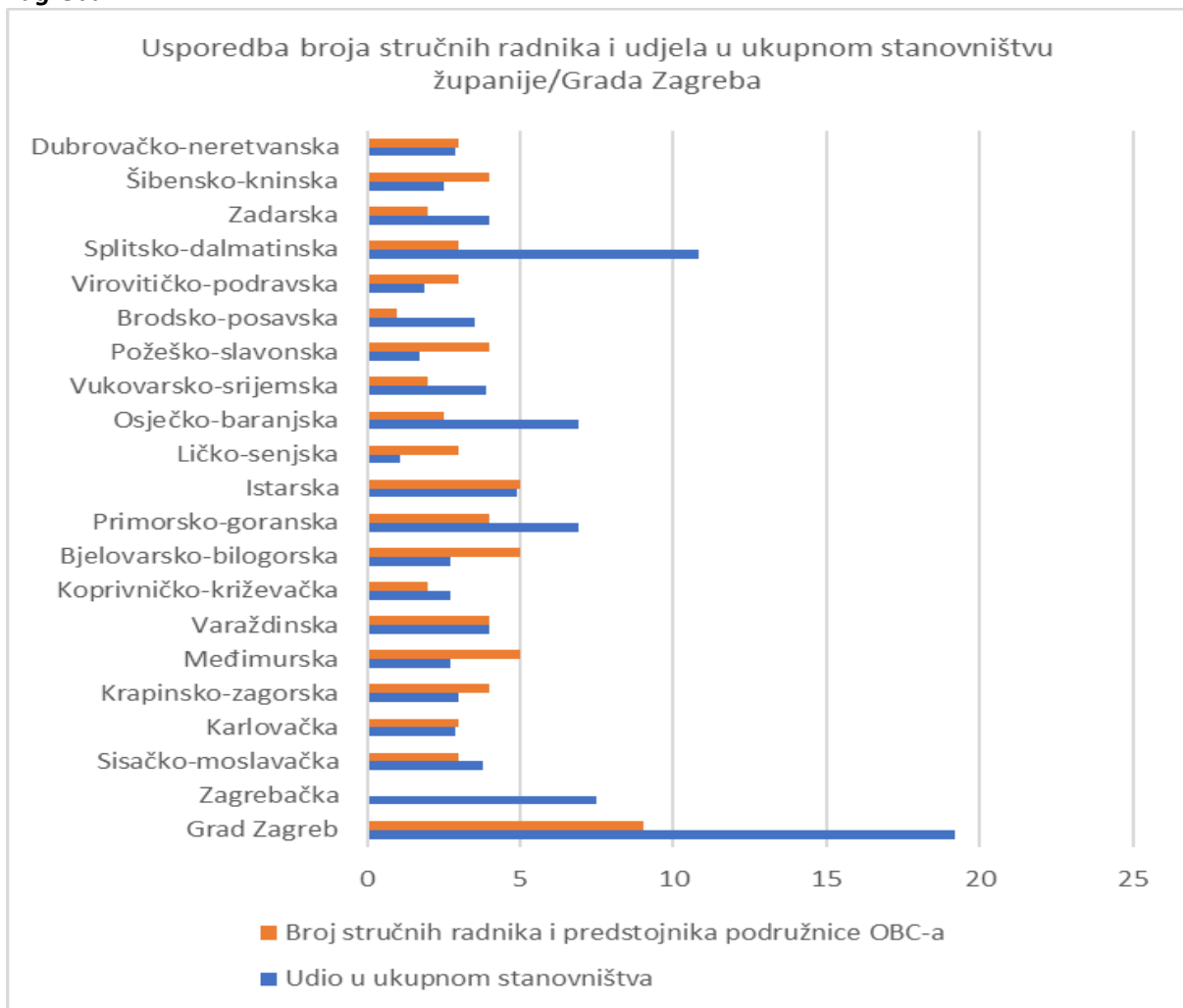
Također, na području prevencije institucionalizacije posebno ističemo potrebu osiguravanja podrške odgovornom roditeljstvu. Naime obitelji su danas izložene brojnim izazovima potrebno je razvijati univerzalne i ciljne programe i usluge za podršku roditeljstvu. U skladu s navedenim, u cilju jačanja svijesti i senzibilizacije javnosti o potrebama suvremene obitelji, sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi u razdoblju od 2006. do 2011. godine osnovani su **obiteljski centri** te je do 2014. godine djelovalo 19 obiteljskih centara za područje 19 županija i Grada Zagreba. Obiteljski centri su provodili projekte i programe usmjerene podizanju kvalitete obiteljskog života, afirmaciji uspješnog i odgovornog roditeljstva te izobrazbi trudnica, mladih roditelja i članova njihovih obitelji.

Na važnost njihova rada i daljnjeg razvoja upućuje i istraživanje Ureda UNICEF-a za Hrvatsku „*Kako roditelji i zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u Hrvatskoj*“ (Pećnik,, 2013.) koje ukazuje na potrebu dostupnosti programa i usluga za podršku roditeljima i ranom razvoju djeteta, posebice u pojedinim područjima Republike Hrvatske. Također je vidljivo u istraživanju da je najčešća stigma vezana uz traženje stručne pomoći roditeljstvu da pomoć trebaju samo problematične obitelji, kao i da je udio roditelja koji su se stručnom pomoći u roditeljstvu zaista i koristili, višestruko manji od onih koji su za njom osjetili potrebu. Također, rezultati istraživanja pokazuju da više od petine (22%) roditelja djece rane dobi navodi da u njihovu mjestu/kraju ne postoji ni jedna od osamnaest ispitivanih usluga podrške roditeljima. Nadalje, 70% roditelja s niskim socio-ekonomskim statusom nije koristilo ni jednu uslugu podrške roditeljstvu ili rekreativno-edukativni sadržaj za dijete.

Unatoč nalazima istraživanja obiteljski centri su od 2014. godine pripojeni centrima za socijalnu skrb te danas djeluje 17 obiteljskih centara kao podružnice centra za socijalnu skrb, a kod 3 centara za socijalnu skrb obiteljski centri djeluju kao odjeli. Iz predmetnih podataka, kao i izvješća o njihovu radu vidljivo je da od 2014. godine nije došlo do daljnjeg razvoja već smanjenja aktivnosti obiteljskih centara, posebice programa i aktivnosti usmjerenih cjelokupnoj podršci roditeljstvu što je jedan od važnih segmenata demografskog razvoja. Također, njihovo pripajanje centrima za socijalnu skrb pridonosi većoj stigmatizaciji korisnika i time smanjenja korištenja njihovih usluga. U skladu s navedenim potrebno je iznaći mjere za daljnje jačanje usluga, programa i aktivnosti usmjerenih obitelji, odnosno ciljanih, priuštivih i dostupnih usluga podrške roditeljstvu kroz osiguravanje jednakomjerne dostupnosti obiteljskih centara u cijeloj Republici Hrvatskoj te jačanje njihove

samostalnosti. Također, potrebno je poboljšati usmjerenost obiteljskih centara savjetodavnim i preventivnim poslovima.

Tablica 15. Usporedba broja stručnih radnika i udjela u ukupnom stanovništvu županije/Grada Zagreba

Budući da obiteljski centri pružaju usluge svim građanima Republike Hrvatske u Tablici 15. vidljiva je neusklađenost broja stručnih radnika obiteljskih centara u odnosu na udio u ukupnom stanovništvu u pojedinoj županiji te je potrebno poduzeti mjere u svrhu osnivanja obiteljskog centra u Zagrebačkoj županiji, uz dodatno jačanje kapaciteta obiteljskih centara gdje je vidljiva neusklađenost broja stručnih radnika u odnosu na udio u ukupnom stanovništvu (*Zadarska, Splitsko-dalmatinska, Brodsko-posavska, Vukovarsko-srijemska, Osječko-baranjska, Primorsko-goranska, Koprivničko-križevačka i Sisačko-moslavačka županija*).

U procesima deinstitutionalizacije uloga centara za socijalnu skrb također je usmjerena na pripremu korisnika i njihovih obitelji za povratak ili za upućivanje u izvaninstitucijske oblike smještaja. Centri se pojavljuju i kao pružatelji izvaninstitucijskih usluga savjetovanja i pomaganja, te obiteljske medijacije, a provode i procjene potencijalnih udomiteljskih obitelji, organiziraju edukacije, supervizije, te prate udomiteljske obitelji.

4. MJERE I AKTIVNOSTI

I. Mjera: Širenje mreže izvaninstitucijskih usluga – regionalna ravnomjernost i dostupnost

Aktivnost 1.: Izraditi analizu potreba na regionalnoj i lokalnoj razini za pružanjem izvaninstitucijskih usluga propisanim Zakonom o socijalnoj skrbi, kao i za provedbu mjera propisanih Obiteljskim zakonom, Zakonom o sudovima za mladež i Zakonom o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje

Aktivnost 2.: Izraditi analizu potreba na regionalnoj i lokalnoj razini za pružanjem socijalnih usluga u širem smislu koje obuhvaćaju aktivnosti, mjere i programe namijenjene sprečavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca i obitelji te poboljšanju kvalitete njihovog života u zajednici. Radi se o socijalnim uslugama, odnosno mjerama, aktivnostima i programima koje nisu definirane zakonom, a mogu nadopunjavati socijalne usluge u užem smislu na način da u određenom vremenskom razdoblju odgovaraju na specifične potrebe korisnika

Aktivnost 3.: Izraditi i donijeti novu mrežu potreba za pružanjem socijalnih usluga

Aktivnost 4.: Uskladiti prioritetne aktivnosti definirane javnim pozivom za provedbu programa i projekata s utvrđenim potrebama

Aktivnost 5.: Povećati broj udomiteljskih obitelji

Aktivnost 6.: Povećati opseg pružanja izvaninstitucijskih usluga

II. Mjera: Širenje mreže pružatelja usluga – regionalna ravnomjernost i dostupnost

Aktivnost 1.: Izraditi metodološke dokumente (pravilnike, procedure, smjernice, protokole i sl.) radi uspostavljanja okvira za pružanje socijalnih usluga

Aktivnost 2.: Izraditi mrežu pružatelja socijalnih usluga u mreži i izvan nje

Aktivnost 3.: Izraditi i donijeti pojedinačne planove deinstitucionalizacije i transformacije domova/centara za pružanje usluga u zajednici kojima je osnivač RH

Aktivnost 4.: Povećati broj pružatelja izvaninstitucijskih usluga

III. Mjera: Unapređenje kvalitete socijalnih usluga

Aktivnost 1.: Osigurati dostatne i odgovarajuće nekretnine i opremu za potrebe pružanja izvaninstitucijskih usluga, te analizirati mogućnost prenamjene postojećih nekretnina

Aktivnost 2.: Osigurati dostatni broj zaposlenika i edukacija za pružanje izvaninstitucijskih usluga

Aktivnost 3.: Uspostaviti mobilne timove podrške koji djeluju na razini jednog ili više pružatelja usluga ili međusektorski

IV. Mjera: Usklađivanje planiranja financijskih sredstava iz državnog proračuna i EU fondova s prioritetima deinstitucionalizacije i transformacije

Aktivnost 1: Uskladiti proračunsko planiranje i programiranje prioriteta u svrhu korištenja sredstava iz EU fondova

V. Mjera: Usklađivanje zakonodavne regulative s potrebama procesa deinstitutionalizacije i transformacije

Aktivnost 1.: Prilikom izrade novog Zakona o socijalnoj skrbi redefinirati odredbe koje uređuju područje pružanja socijalnih usluga

Aktivnost 2.: Izraditi podzakonske akte sukladno novom Zakonu o udomiteljstvu.